

Ο Γ. Παπανδρέου, η ανανέωση, το Συνέδριο

του Ελευθέριου ΤΖΙΟΛΑ
Μέλος Κ.Ε. - π. Υφυπουργός Εργασίας

Η συγκυρία.

Το ΠΑΣΟΚ, εν μέσω όξυνσης του πολιτικού κλίματος – λόγω πολωτικών επιλογών αλλά και ανεπαρκειών της κυβέρνησης – προχωράει προς το 7^ο Συνέδριο του.

Το 7^ο Συνέδριο έχει προγραμματισθεί σαν Συνέδριο ανασυγκρότησης, μπορεί όμως, λόγω των εξελίξεων να πραγματοποιηθεί ως Συνέδριο εκλογικής αναμέτρησης. Κι αν, μεν, έχουμε, λόγω των επιδιώξεων Καραμανλή εκλογικό Συνέδριο, τότε η ατζέντα και οι προτεραιότητες θα είναι ανάλογες, με σκοπό την ευρεία συσπείρωση και τη διεκδίκηση της κυβερνητικής εξουσίας. Αν, δε, έχουμε ένα κανονικό Συνέδριο, τα ζητούμενα και το περιεχόμενο του είναι άλλου επιπέδου και άλλου περιεχομένου.

Η επιλογή της χρονικής στιγμής πραγματοποίησης του Συνεδρίου (18 Ιανουαρίου) αποτελεί στη διαχείριση του χρόνου των πολιτικών εξελίξεων «χρυσή τομή». Αφού επιτρέπει στο ΠΑΣΟΚ με διορατικότητα και ευλυγισία να αξιοποιήσει το κορυφαίο κομματικό του γεγονός, που έχει πάντα μια αξία στη συγκέντρωση δύναμης και δημοσιότητας, και να το εντάξει στις πραγματικές εξελίξεις και απαιτήσεις του δημοσίου βίου, όπως αυτές μορφοποιούνται στην πυκνή πολιτική συγκυρία. Περισσότερο κατανοητή γίνεται η άποψή μας αυτή αν συγκριθεί με την αποτίμηση του Συνεδρίου της "Ν.Δ.", τον περασμένο Ιούλιο. Εκεί, η "Ν.Δ." σπατάλησε το σημαντικότερο κομματικό της γεγονός, κι από τα σημαντικότερα της πολιτικής σκηνής, στην επανάληψη νικητήριων **πανηγυρισμών χωρίς ουσία** (δεύτερη φορά και σε κλειστό πεδίο μετά την 7^η Μαρτίου) και **πανηγυρικών χωρίς περιεχόμενο** (το υποτιθέμενο «νέο στοιχείο» περί «μεσαιού χώρου» ήταν μια επανάληψη Καραμανλή).

Αν, λοιπόν, το 7^ο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ προκύψει εκλογικό υπάρχουν τα περιθώρια χρόνου για σκέψεις – προτάσεις και επιλογές.

Συνέδριο προσδοκιών.

Στο κείμενο αυτό, εξετάζουμε το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ως φορέα με κοινωνική αναφορά και αποστολή, από τη σκοπιά των αναγκών του ΠΑΣΟΚ, στις οποίες καλείται συλλογικά να δώσει πολιτικές και οργανωτικές απαντήσεις, μέσα από την προσυεδριακή του πορεία και τη συνεδριακή του διαδικασία.

Τούτο το συνέδριο είναι γεμάτο προσδοκίες. Συμβαίνει αυτό, όταν τα Συνέδρια πραγματοποιούνται σε μεταίχμια των εξελίξεων, στην αλλαγή ιστορικής περιόδου.

Πρέπει, όμως, να επισημάνουμε ότι εδώ συμβαίνει κι αυτό, αλλά και κάτι ακόμα περισσότερο. Από ένα σημείο και πέρα, αστόχαστα, τον πήχυ ανεβάζουν κεντρικά στελέχη, που είναι επιφορτισμένα με καθήκοντα στις τρέχουσες σοβαρές εξελίξεις. Εκπροσωπώντας, ουσιαστικά, οι ίδιοι μια «εποχή χαμηλών προσδοκιών», όπως θα έλεγε κι ο Κρούγκμαν, καλύπτουν τις δικές τους αδυναμίες μεταθέτοντας τα πάντα στις «αναμενόμενες απαντήσεις του Συνεδρίου». Ανεβάζουν τον πήχυ για τους άλλους, ενώ τις υποθέσεις χειρίζονται οι ίδιοι.

Τούτο το Συνέδριο είναι διαφορετικό. Οποσδήποτε διαφορετικό από τα προηγούμενα. Και επιδιώκεται να προσλάβει και διαφορά ποιοτική (στην οργάνωση του, στις μεθόδους, στις αποφάσεις του). Διαφορετικό, γιατί έχει να αντιμετωπίσει διαφορετικές ανάγκες, σε μια διαφορετική εποχή, από εκείνες των Συνεδρίων του 1996 και του 2000. Δεν είναι ούτε Συνέδριο διαδοχής, ούτε Συνέδριο κυριαρχίας, όπως ήταν τα δύο προηγούμενα για τον Κ. Σημίτη.

Γνωρίζω ότι μιλώντας για ένα κομματικό γεγονός, και μάλιστα πολύ πριν την πραγμάτωσή του, έστω και κόμματος εξουσίας, δεν προκαλείται δημοσιογραφικό και πλατύτερο ενδιαφέρον. Τα κομματικά γεγονότα θεωρούνται συνήθως διεργασίες ενός κλειστού συστήματος, ενός «στενού κύκλου μνημένων». Η αλήθεια, όμως, είναι πως σ' αυτές τις διαδικασίες κυοφορείται ό,τι πρόκειται να επηρεάσει μετέπειτα, καθοριστικά την κοινωνία και τις εξελίξεις. Ας γίνω πιο κατηγορηματικός με ένα, ιστορικό πλέον, παράδειγμα. Αν το 1996 πριν από το 5^ο Συνέδριο, στη διαδρομή του προς αυτό, και κατά το ίδιο το Συνέδριο, στο «στενό κύκλο των μνημένων» δεν υπήρχε η έκβαση που υπήρξε με τον Κ. Σημίτη, δεν είναι βέβαιο ότι το ΠΑΣΟΚ θα είχε μια οχταετή διακυβέρνηση και η Ελλάδα θα βρισκόταν στο επίπεδο όπου μετά ανήλθε. Βλέπουμε, εξ άλλου, με θλίψη και αγανάκτηση, που την οδηγεί τώρα ο Καραμανλής και η "Ν.Δ."

Μ' αφορμή την παραπάνω επισήμανση, πρέπει να τονίσουμε ξανά ότι η δημοσιογραφική προσέγγιση της πολιτικής δεν συνιστά πολιτική ανάλυση, πολύ δε περισσότερο πολιτική πρόταση.

Ο ρόλος της δημοσιογραφίας, σημαντικός και χρήσιμος στο σύγχρονο κόσμο, δεν υποκαθιστά τα κόμματα και τα πολιτικά στελέχη. Αν οι πολιτικοί αισθάνονται εκτοπιζόμενοι από το ζωτικό τους πεδίο, και ξορκίζουν γιαυτό τα ΜΜΕ, είναι και γιατί οι ίδιοι δεν λειτουργούν και δεν διαδραματίζουν το δικό τους δημόσιο, νευραλγικό ρόλο, όχι αμυντικά και απολογητικά, αλλά υπεύθυνα και μαχητικά.

Ο Γ. Παπανδρέου.

Ο Γ. Παπανδρέου υπερβαίνοντας εξ αρχής τις «μάχες χαρακωμάτων», παρουσιάζει, με χαρακτηριστική ευγένεια και αυξανόμενη σταθερότητα, στοιχεία νέου οράματος. Εμφανίζει σε φάσεις ένα νεωτερικό σχέδιο για το Συνέδριο και την ανασυγκρότηση του ΠΑΣΟΚ.

Ο Γ. Παπανδρέου αντιλαμβάνεται ότι το Συνέδριο είναι το τρίτο μεγάλο πολιτικό γεγονός με το οποίο αναμετρείται. Κι αν τα δύο προηγούμενα (εκλογές 7^{ης} Μαρτίου, ευρωεκλογές 18^{ης} Ιουνίου) είχαν σε σημαντικό μέρος τους προδιαμορφωμένη την τελική τους έκβαση, τούτο εδώ αφορά καθοριστικά τον

ίδιο, μολονότι δεν τίθεται θέμα εκλογής Προέδρου. **Νοοτροπίες παρελθόντος υπάρχουν και λειτουργούν, παρεμβάλλοντας εμπόδια και μπλοκαρίσματα. Συσχετισμοί, όμως, που δίνουν στις νοοτροπίες τη διάσταση της πολιτικής αντιπαλότητας δεν υφίστανται.** Η κινητικότητα «πρωτοκλασσάτων» της προηγούμενης περιόδου χωρίς κοινή ηγετική αναφορά και κοινό πολιτικό πλαίσιο απολήγει σε προσπάθεια επιβίωσης. Δεν αποτελεί εναλλακτική. Εξάλλου, η λαϊκή βάση άλλοτε με «λόγια σκληρά», κι άλλοτε με «κατανόηση φιλική» προσπερνά ό,τι συμβολίζει το βαρύ παρελθόν, στρεφόμενη προς το μέλλον.

Παρά τις περιφερειακές γκρίνιες και τις παρασκηνιακές κρίσεις, αποφασιστικής σημασίας είναι το γεγονός ότι κανείς δεν αμφισβητεί – και δεν μπορεί να αμφισβητήσει με αξιώσεις και σοβαρά, σ' αυτή τη φάση – την ηγεσία Γ. Παπανδρέου και τις τελικές επιλογές του.

Η αδιαμφισβήτητη θέση και ο κεντρικός ρόλος του Γ. Παπανδρέου δεν σημαίνει ότι όλα θα εξελιχθούν θετικά. Ότι το νέο ΠΑΣΟΚ, όπως διακηρύχθηκε θα προκύψει. Ότι θα είναι έτοιμο για την κοινωνική του αποστολή. Ότι θα είναι ετοιμοπόλεμο για τη διεκδίκηση της κυβέρνησης. Ακριβώς αυτά είναι τα στρατηγικά αιτούμενα με τα οποία αναμετρείται ο Γ. Παπανδρέου. **Αυτούς τους στόχους πρέπει να καλύπτει και να υλοποιεί το πολιτικό του σχέδιο.** Αυτή θα είναι η θετική εξέλιξη.

ΠΑΣΟΚ – Γ. Παπανδρέου : Ποια νέα εποχή;

Στη διανυόμενη περίοδο συμπυκνώνεται η προσπάθεια για μια ολοκληρωμένη απάντηση στο αίτημα για το νέο ΠΑΣΟΚ, ώστε με τα νέα του στρατηγικά και δομικά χαρακτηριστικά να αποτελέσει το συλλογικό πολιτικό υποκείμενο για τη νέα εποχή.

Μιλάμε για το ΠΑΣΟΚ που δημιουργεί (τη) νέα εποχή. Και προσδίδουμε ακριβώς αυτό το νόημα στο «νέο ΠΑΣΟΚ». Δεν μιλάμε, γενικά και αόριστα, για το ΠΑΣΟΚ της νέας εποχής που, κυρίως, παραπέμπει σε ένα κόμμα προσαρμοσμένο στα δεδομένα της νέας περιόδου. Κατά την άποψη μας, τα περί «νέας εποχής» ανατοποθετούνται σε ολότελα νέα βάση. Για τη δική μας άποψη είναι το ΠΑΣΟΚ που δημιουργεί νέα εποχή, δηλαδή, το σύγχρονο ΠΑΣΟΚ της αλλαγής. Ενώ στην άλλη (την τρέχουσα), είναι το ΠΑΣΟΚ της προσαρμογής.

Ο όρος νέα εποχή ως προς τα υποκειμενικά της χαρακτηριστικά, δηλαδή, τα ποιοτικά γνωρίσματα που σφραγίζουν μια περίοδο της ιστορικής εξέλιξης αφορά την ηγεσία – το ανάστημά της και το ρόλο της. Μ' αυτή την έννοια μιλούμε στην Ιστορία για «εποχή Ε. Βενιζέλου», «εποχή Α. Παπανδρέου» κλπ. Δηλαδή, περίοδοι που καταγράφονται στη συλλογική (εθνική και λαϊκή) μνήμη ως εποχές προοδευτικές, αλλαγών και αλμάτων.

Εστιάζοντας, λοιπόν, στο ΠΑΣΟΚ, πρέπει να πούμε ότι **το κυρίαρχο ζήτημα για το ΠΑΣΟΚ είναι η αλλαγή του εαυτού του.** Ο Γ. Παπανδρέου, από κεντρική θέση, βρίσκεται αντιμέτωπος μ' αυτό το στοίχημα. Ο ίδιος πιστεύει ειλικρινά στην αναγκαιότητα αυτής της αλλαγής. **Τη συνδέει με το ίδιο το μέλλον του**

ΠΑΣΟΚ, ως Παράταξης προοδευτικής και κυβερνητικού προορισμού. Ονομάζει την όλη προσπάθεια ανανέωση – ανασυγκρότηση. Θέλει να την προωθήσει χωρίς μεγάλες εσωτερικές συγκρούσεις και βαθεία χάσματα. Με δυο λόγια, αναζητάει : μια «βελούδινη επανάσταση».

Ωστόσο, εκφράζονται από στελέχη και συντάκτες ερωτηματικά για την πραγματική βούληση του Γ. Παπανδρέου, κρίνοντας από τα επιτυγχανόμενα αποτελέσματα. Για τη σωστή διάγνωση του εγχειρήματος, την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και τη διαμόρφωση πολιτικής στάσης, ας δούμε δύο ανάλογες καταστάσεις επί Κ. Σημίτη και, πιο πριν, επί Α. Παπανδρέου.

Υπάρχουν, ακόμα και σήμερα, στελέχη του «εκσυγχρονισμού», που ασκούν εσωτερική κριτική διατυπώνοντας την άποψη περί «ατολμίας του Σημίτη».

Όταν μάλιστα οι ίδιοι καλυπτόμενοι από το Σημίτη ουσιαστικά δεν ρίσκαραν. Κι όταν ο Σημίτης στην κομματική διαδρομή χαρακτηρίζεται, πέρα από τα ευρέως αποδεκτά περί ήθους και συνέπειας, για την τόλμη, τόλμη και προσήλωση στους στόχους. Ακόμα και σε στιγμές παντοκρατορίας του Α. Παπανδρέου. Ο Σημίτης ήθελε περισσότερο απ' αυτούς, τους συνεργάτες του ή τους επικριτές του, την εφαρμογή του σχεδίου (δικό του, άλλωστε, σχέδιο) για ένα «άλλο, σύγχρονο ΠΑΣΟΚ». Το ερώτημα, λοιπόν, «ήθελε (ή δεν ήθελε) ο Σημίτης;» δεν είναι σωστό.

Ο Α. Παπανδρέου, στα τέλη της δεύτερης τετραετίας, δεν ήταν καθόλου ικανοποιημένος με το ΠΑΣΟΚ και την κατάσταση του. Ο ίδιος δημόσια είχε προβεί σε σκληρή κριτική για φαινόμενα έπαρσης, αλαζονείας, γραφειοκρατίας και είχε μιλήσει για «αλλαγή στο Κίνημα της Αλλαγής». Δεν ήθελε ο Α. Παπανδρέου; Ποιο είναι, λοιπόν, το διδακτικό συμπέρασμα, χρήσιμο για το μέλλον.

Η πολιτική δεν είναι βουλευσαρχία. Η πολιτική δεν είναι ετσιθελισμός. Οι μεγάλες αλλαγές δεν είναι ζήτημα εντολών και αποφάσεων στα χαρτιά.

Ναι, απαιτείται, πρωτίστως, βούληση. Αλλά και δύναμη!

Δύναμη, όχι μόνο στο πρόσωπο του ηγέτη. Η αναφορά στον Α. Παπανδρέου είναι, νομίζω, καταλυτική. Κανείς δεν είχε ποτέ στο δημοκρατικό χώρο, σ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο, ανάλογη μ' αυτόν δύναμη κομματικής εξουσίας. Γιατί τότε το ΠΑΣΟΚ κατολίσθαινε, παρά τη διάθεσή του, στα τέλη της δεύτερης τετραετίας;

Η ανανέωση : Δύναμη αλλαγής.

Βούληση, αλλά και δύναμη. Δύναμη συλλογική, που συγκροτείται στη βάση, διαπερνά τους μηχανισμούς και εμπνέεται από την κορυφή. Η δύναμη αυτή είναι ένα ρεύμα. Ρεύμα ιδεών, πρακτικών, στελεχών, πολιτών, ανατροπών. Ζωντανός συνδυασμός, σύνθεση δημιουργική όλων αυτών των στοιχείων, στοιχείων μιας ανάτασης κοινωνικής. Ρεύμα ανανέωσης.

Η ανανέωση χρειάζεται ηγεσία. Την έμπνευσή της, τον προσανατολισμό της, την «αύρα» της. Αλλά δεν επιβάλλεται από την ηγεσία. Επιβαλλόμενη ανανέωση δεν υφίσταται. Ανανέωση-καπέλο δεν υπάρχει.

Η αλλαγή ενός αριθμού παλαιών στελεχών από έναν άλλο νέων, με βάση τα κριτήρια και τις αποφάσεις του αρχηγού είναι αντικατάσταση, όχι ανανέωση.

Η ανανέωση μιλάει τη γλώσσα του αύριο, μεταφέρει τα μηνύματα του μέλλοντος, έχει ρίζα στο χθές και μετασχηματίζει το σήμερα. Έρχεται από τα κάτω, κύμα υπόγειο και μετά ανατρεπτικό. Εμπνέεται και πολλαπλασιάζεται από μια ηγεσία νεωτερικότητας και σφρίγγους, την ηγεσία της. Είναι ρίσκο, ποιότητα και ψυχή. Είναι άνθρωποι με καινοτόμο λόγο, ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες και νεανικό πάθος.

Το ρεύμα αυτό μπορεί να **συμβάλλει καταλυτικά στη διαμόρφωση της στρατηγικής πρότασης για το αύριο** (φυσιογνωμία, πολιτικές θέσεις, ανοιχτό κόμμα). Το σημαντικότερο, θα είναι **η δύναμη προώθησης και εγγύησης του μεγάλου εγχειρήματος.**

Χωρίς αυτή τη δύναμη κάθε συζήτηση στα ουσιώδη θα ξεφτίζει σ' ένα συμβιβασμό ισορροπιών, χωρίς φόρτιση, ταυτότητα και ορίζοντα.

Αντιλαμβάνεται τώρα, κανείς, γιατί η ονομαζόμενη ανανέωση των ευρωεκλογών δεν αντιστοιχούσε σε ό,τι επαγγέλονταν και, βέβαια, δεν ανέπτυξε δυναμική ανανέωσης.

Και ο Γ. Παπανδρέου δεν επανήλθε στο μοντέλο αυτό.

Οι επιδράσεις ενός πραγματικού – κι όχι ψευδώνυμου – ρεύματος ανανέωσης θα ήταν καθοριστικές και στη ταυτότητα και στα αποτελέσματα του Συνεδρίου. Η σημασία του, βέβαια, και σε πολιτικό και σε χρονικό βάθος **ξεπερνά** τα όρια του Συνεδρίου.

Ανακύπτει το ερώτημα, μπορεί άραγε να αναπτυχθεί ένα εσωτερικό ρεύμα ανανέωσης στο αγκυλωμένο, «καθεστωτικό» ΠΑΣΟΚ; Όταν, μάλιστα, ο Καραμανλής και η «Ν.Δ.» με τις εξεταστικές επιτροπές δεν εκτρέπουν μόνο το κλίμα σε αδιέξοδες δικαστικές ατραπούς, αλλά επιδιώκουν να καθηλώσουν τον Γ. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ σε απολογητική υπεράσπιση του παρελθόντος, ώστε κάθε του διακήρυξη για ανανέωση και νέες πολιτικές να γίνεται αναξιόπιστη;

Ευρύτερα στο ΠΑΣΟΚ, ακούγεται η άποψη* «με τους καθεστωτικούς του παρελθόντος δεν μπορεί να δημιουργηθεί το Νέο». Άλλοι, σ' αυτήν αντιπείνουν την επιφύλαξή τους, ότι «οι καινούργιοι θέλουν να γίνουν νέοι καθεστωτικοί». Η απαξιωτική στάση αφορά, πλέον, ηγετικά στελέχη που πλασσαρίστηκαν τώρα στο κεντρικό παιχνίδι, υποδυόμενοι τους άφθαρτους, ενώ συμμετείχαν σ' όλες τις συγκροτήσεις εξουσίας και διαχείρισης στο ΠΑΣΟΚ και τις κυβερνήσεις.

Σταδιακά διαμορφώνεται η συνείδηση ότι για το ΠΑΣΟΚ βρισκόμαστε μπροστά στην **αντίφαση**: «Χωρίς το ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει προοπτική. Με **αυτό** το ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει προοπτική». Το **πρώτο σκέλος** τονίζει τον αναντικατάστατο ρόλο του ΠΑΣΟΚ για προοδευτικές κατακτήσεις στην κοινωνία και την Πατρίδα, ενώ **το δεύτερο** αναδεικνύει ως επείγουσα προτεραιότητα την αλλαγή στο ΠΑΣΟΚ, την υπέρβαση των αρνητικών καταστάσεων, την ανανέωση.

Πριν μιλήσω αναλυτικότερα για το ρεύμα της ανανέωσης θεωρώ σκόπιμο να αναφερθώ σ' ένα εσωτερικό δίλημμα που ταλανίζει το ΠΑΣΟΚ, σχετικό με το κυβερνητικό παρελθόν του, το αντιπολιτευτικό παρόν του και το συζητούμενο μέλλον του.

Στην πραγματικότητα η σχέση ανάμεσα στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον είναι μία διαλεκτική σχέση συνέχειας και α-συνέχειας. Υποστήριξης, διατήρησης, ό,τι του θετικού υπάρχει από το χθες και διδαχής και υπέρβασης των αδυναμιών που εντοπίστηκαν. Ούτε μπορεί να πετάξει κανείς μαζί με τα απόνερα και το μωρό, αλλά ούτε μπορεί να παριστάνει ότι δεν υπάρχουν απόνερα.

Όσοι πιστεύουν ότι οι αρνητικές πλευρές του πρόσφατου παρελθόντος απαιτούν να επαναληφθεί το ακόμα πιο παλιό, κάνουν λάθος. Όσοι πιστεύουν ότι η υποχρέωση υπεράσπισης της συνέχειας σημαίνει την πλήρη δικαίωση και κάθε αδυναμίας του παρελθόντος, κάνουν λάθος. Όσοι, τέλος, νομίζουν ότι η άρνηση του χθες είναι αυταπόδεικτα, αυτόματα η πρόταση για το μέλλον, κάνουν, επίσης, λάθος.

Η υπεράσπιση του χθες δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά στοιχείο μιας πολιτικής για το αύριο. Όπως και η αυτοκριτική για το χθες απαιτεί τη διαμόρφωση νέων πολιτικών για το αύριο.

Το ρεύμα ανανέωσης : Οι δύο διαστάσεις.

Επανέρχομαι. Με δεδομένα όλα αυτά για το ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα όπως σχηματοποιήθηκαν στην αντίφαση: «χωρίς το ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει προοπτική – με **αυτό** το ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει προοπτική», **η στροφή προς την προοδευτική κοινωνική βάση καθίσταται ζωτική και επείγουσα.** Η τροφοδοσία του ΠΑΣΟΚ με νέες, πολιτικοποιημένες, ζωντανές δυνάμεις δημιουργεί συνθήκες αναγέννησης του, ανοίγει με πραγματικούς όρους ένα νέο κύκλο ελπίδας.

Η **μία** διάσταση του ρεύματος ανανέωσης θα προέλθει από την προοδευτική κοινωνική βάση. Η **άλλη**, από τις οργανωμένες δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ που διακρίνονται διαχρονικά από το ριζοσπαστισμό τους, τις αντικομφορμιστικές συμπεριφορές τους και την πολιτική τους ικανότητα. Η πρώτη διάσταση είναι η ορμή και η φρεσκάδα πτυχών της κοινωνίας. Η δεύτερη είναι η ποιοτική υπέρβαση στο καθηλωτικό χθες.

Το ρεύμα αυτό, και στις δύο διαστάσεις του, πρέπει να ενθαρρυνθεί και να υποστηριχθεί από το Γ. Παπανδρέου.

Αναγκαία είναι η πρόσκληση και η συσχέτιση του, με πρακτικές πρωτοβουλίες και σε προτεραιότητα, με ενεργές κοινωνικές κατηγορίες : Με τις δυνάμεις των **νέων στρωμάτων** της τεχνολογίας και του ανταγωνισμού, όπως αυτά αναδύθηκαν την τελευταία δεκαεπταετία. Με την **νεολαία** της μόρφωσης, της διαμαρτυρίας, της περιφέρειας, των μεγαλουπόλεων και της υπαίθρου. Με την αναζητούσα, μη ενσωματωμένη **διανόηση**, τους ανθρώπους της επιστήμης και του πολιτισμού. Με τους **εργαζόμενους**, ιδιαίτερα του ιδιωτικού τομέα, της επαγγελματικής ανασφάλειας και του καθημερινού στοιχήματος. Με τους **άνεργους**, γυναίκες και νέους.

Αναγκαία είναι η ενθάρρυνση των **ανανεωτικών οργανωμένων δυνάμεων** του ΠΑΣΟΚ παντού, στο κέντρο και στην περιφέρεια, με ευθύνη, αλλά και ρίσκο. Αυτή η διάσταση του ρεύματος της ανανέωσης συνιστά, εν πολλοίς, **την**

πολιτική μεσότητα του ρεύματος, στοιχείο ζωτικό για την ανάπτυξη του και την ανάληψη ευθυνών.

Με τη σειρά του, το ρεύμα ανανέωσης πρέπει να στηρίζει και να ενθαρρύνει παραπέρα τον Γ. Παπανδρέου, τις καινοτόμες πρωτοβουλίες, οργανωτικές και πολιτικές. Να δημιουργεί νέα δεδομένα και τη βεβαιότητα μιας νέας πολιτικής πραγματικότητας. Αμυντικές λογικές που οδηγούν σε αναγκαστική προσαρμογή δεν αρμόζουν στην ανανέωση. Πρακτικές υποτακτικών δεν έχουν σχέση με πρακτικές ανανέωσης. Όπως, και, λογικές συμβιβασμού δεν μπορούν να στηρίξουν πολιτικές ανατροπής.

Το άνοιγμα στην κοινωνία με τις ομάδες διαλόγου, με τις δημοτικές επιτροπές διαλόγου, ενόψει του Συνεδρίου, δημιουργεί ευκαιρίες και διαμορφώνει βήματα έκφρασης κοινωνικών και οργανωμένων στελεχών του ρεύματος της ανανέωσης.

Η **διεύρυνση** του ρεύματος και η **πολιτική του σύγκλιση** σε στρατηγικούς στόχους είναι τα κρίσιμα, άμεσα καθήκοντα.

Σε τελική ανάλυση, για τον Γ. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ, αυτός ο δρόμος της ανανέωσης-ανασυγκρότησης δεν είναι μόνο ποιοτική επιλογή, αλλά είναι και σύμφωνη με τις ανάγκες για ένα νέο παραγωγικό κύκλο του ΠΑΣΟΚ στο τιμόνι της χώρας. Αυτός ο δρόμος είναι νικηφόρος.

Ήθος, ποιότητα, νικηφόρα πορεία.

Υπάρχει, βέβαια, και ο άλλος δρόμος. Του συμβιβασμού μεταξύ της νέας ηγεσίας, των κεντρικών παραγόντων και παράπλευρων συμφερόντων.

Ο Καραμανλής στη «Ν.Δ.» ακολούθησε αυτό το δρόμο (1996-2002). Συμβιβάστηκε με τους «βαρώνους», προσδίδοντας αποχρώσεις σε δεύτερο επίπεδο με το δικό του δυναμικό. Ο συμβιβασμός αυτός αποδείχθηκε εκλογικά αποτελεσματικός. Αλλά απέδωσε και τον **συγκεκριμένο τύπο κυβέρνησης της «Ν.Δ.» και τον συγκεκριμένο τρόπο άσκησης της εξουσίας.**

Μια τέτοια εξέλιξη, μ' αυτή την κατάληξη, είναι **απευκταία για το ΠΑΣΟΚ** και τη χώρα. Γι αυτό ο δρόμος της ανανέωσης-ανασυγκρότησης, όπως αναλυτικά παρουσιάστηκε, είναι, γι αυτό που προορίζεται να είναι και να εκφράζει το ΠΑΣΟΚ, ο δικός του δρόμος, της ποιότητας, του ήθους, της νίκης.

Ελευθέριος Γ. Τζόλας

Θεσσαλονίκη, 8 Οκτωβρίου 2004